

BAGGRUNDSNOTAT

Baggrund for NANUBØRNs arbejde

Baggrunden for Børne- og ungeorganisationen NANUBØRNs arbejde er det grundlæggende princip, at alle børn har ret til et godt liv. Dette princip er er forankret i FNs Børnekonvention fra 1989, som Grønland tiltrådte i foråret 1992. Af Børnekonventionen fremgår det, at børn har ret til:

- At få opfyldt grundlæggende rettigheder i form af f.eks. mad, sundhed og tag over hovedet.
- At udvikle sig f.eks. gennem leg, skoleuddannelse, fritid og information.
- At blive beskyttet fra krig, misbrug, vold og udnyttelse.
- At have medbestemmelse f.eks. gennem ytringsfrihed, deltagelse og indflydelse.

Flere undersøgelser viser at, ikke alle Grønlands børn i dag er sikret disse rettigheder, og det vil vi gerne være med til at lave om på. Vi lægger vægt på, at der handles nu for at sikre, at børns rettigheder og adgang til et godt liv forbedres allerede i dag. Vi forsøger at støtte op omkring eksisterende indsats og er åbne for at samarbejde med kommunerne, Selvstyret og andre private organisationer, der deler vores fokus, fordi børns behov og rettigheder går på tværs af institutionelle og organisatoriske grænser. Du kan læse mere om Børnekonventionen på MIOs hjemmesiden; www.mio.gl.

I det følgende fremhæves central viden om børns vilkår i dag, som tydeligt viser de udfordringer alt for mange børn og unge står i.

Belastninger i barndommen

Befolkningsundersøgelserne fra Statens Institut for Folkesundhed har siden 1990'erne vist, at børn, der vokser op i hjem med problemer relateret til vold, alkohol og hash, er i en mere udsat position og oplever f.eks. i højere grad end andre, at forsøge selvmord. I 2018 viste Befolkningsundersøgelsen at der blandt 39% af alle husstande med hjemmeboende børn under 18 år, var et muligt alkoholproblem.

Befolkningsundersøgelsen i 1993 var den første undersøgelse, der indsamlede tal omkring seksuelle overgreb på befolkningsniveau i hele landet. Siden hen har de efterfølgende befolkningsundersøgelser og undersøgelser blandt de ældste folkeskoleelever i byerne dokumenteret uændret høje forekomster af seksuelle overgreb eller seksuel vold mod børn og unge.

I Befolkningsundersøgelsen i 2018 angav 24% af de 15-29-årige, at de havde været tvunget til eller forsøgt tvunget til seksuel aktivitet, inden de fyldte 18 år. Andelen, der har været udsat for seksuelle overgreb, inden de fyldte 18 år, er mindre blandt personer født i 1995 eller senere sammenlignet med især fødselsårgangene 1970-1989. Blandt personer født i 1995 eller senere har 20% været udsat for overgreb i barndommen (inden de fyldte 18 år), mens dette er tilfældet for mere end 40% blandt personer født i 1970-1979. Det ser således ud til, at udviklingen går i den rigtige retning, men vi er lang fra i mål.

Politiets tal

Den seneste årsstatistik fra Grønlands Politi udkom i februar 2021 og viser tydeligt, at der fortsat er behov for en systematisk og tværgående indsats for at bekæmpe overgreb mod børn og mere generelt forebygge at børn vokser op med belastninger i barndommen.

Politiet lancerede i 2020 kampagnen ”Anmeld seksuelle overgreb”, hvilket ifølge Politiet har resulteret i markant flere anmeldelser det seneste år. Kampagnen blev lanceret i håb om at mindske omfanget af skyggetal på området.

Anmeldelser af seksualforbrydelser, der samlet set omfatter voldtægter, kønsligt forhold til børn under 15 år, blufærdighedskrænkelser, børnepornografi og øvrige sædelighedsforbrydelser, er steget fra 559 i 2019 til 748 i 2020. Ser vi fem år tilbage er tallet næsten fordoblet siden 2016, hvor der blev registreret 381 anmeldelser af seksualforbrydelser (Grønlands Politi, 2021). Politiet selv beskriver udviklingen således:

”Stigningerne betragter Grønlands Politi som et tegn på, at flere ofre anmelder seksualforbrydelser – ikke at der (nødvendigvis) begås flere. Det kan derfor ses som en positiv udvikling, fordi vi i Grønlands Politi kan stille skyldige til ansvar for deres gerninger. Og opgaven foran os er at bygge videre på, at vi og det øvrige samfund først og fremmest må tale højt om problemerne relateret til seksuelle overgreb.”

Der var i 2020 i alt **338** anmeldelser af seksualforbrydelser begået mod børn under 15 år. De fleste af disse anmeldelser omhandlede blufærdighedskrænkelser (169 sager). I knap en tredjedel af sagerne omhandlede anmeldelsen et kønsligt forhold (106 sager), og de resterende 63 sager var anmeldelser af voldtægt. Det svarer til knap en femtedel (Grønlands Politi, 2021).

Årsstatistikken viser også, at unge indtager rollen som gerningsperson i både anmeldelser af seksualforbrydelser samt volds- og drabssager. I 2020 blev **63 unge mellem 15-17 år** anmeldt for at have begået en seksualforbrydelse og **73 unge mellem 15 og 17 år** blev anmeldt for at have begået vold eller drab (Grønlands Politi, 2021).

I løbet af 2020 blev der anmeldt **405 husspektakler, hvor der var børn til stede**. Politiet fremhæver, at der er alkohol involveret i hovedparten af alle voldsager og at volden oftest foregår natten til lørdag (Grønlands Politi, 2021). Der er således et afgørende stort forebyggelsespotentialt i forhold til at sikre børn en opvækst i trygge rammer, hvis der arbejdes målrettet for at forebygge et skadeligt forbrug af alkohol i hjem med børn.

Der er et barn eller et ungt menneske bag alle de tal.

Antallet af selvmord er fortsat højt med 41 registrerede selvmord i 2020. Desuden oplyser Politiet, at antallet af selvmordsforsøg var højere i 2020 med 120 sammenlignet med 79 i 2019. Selvmordstrusler fylder også meget i dette billede. I 2020 modtog Politiet samlet set 1200 trusler om selvmord. Dette tal er næsten fordoblet i løbet af de sidste 5 år, hvor antallet af trusler til sammenligning var 779 i 2016.

BAGGRUNDSNOTAT

Skrevet for NANUBØRN af Christina Viskum Lytken Larsen

Marts 2021

Som beskrevet er både overgreb og vold samt alkoholproblemer i barndommen væsentlige årsager til selvmordsforsøg blandt børn og unge. Det er således nødvendigt at forebygge de voldsomme belastninger, som børn udsættes for i opvæksten, hvis vi skal komme de høje selvmordstal og selvmordsforsøg til livs.

Børnetalsmandens rejseberetninger

Politiets tal underbygges af beskrivelserne i Børnetalsmandens rejserapporter. Børnetalsmandens har rejst 40 steder i landet de sidste 5 år. Her har hun talt med børn, unge og familier. Deres fortællinger viser generelle træk, som ifølge Børnetalsmanden bl.a dækker over:

- Omsorgssvigt
- Misbrug: af alkohol, hash, og ludomani
- Overgreb
- Mangel på hjælp og beskyttelse
- Utilstrækkelige forældreverner
- Elevers manglende mulighed for at blive forberedt på uddannelse
- Udbredt mangel på henvendelsessteder når børn har brug for hjælp

Børn i fattigdom

NANUBØRN startede sit arbejde i 2008 i lyset af især ny viden fra Videnscenter for Børn- og unge, MIPI, om børn i fattigdom, der udkom i samme år.

MIPIs rapport gav et indblik i fattigdom i børnehøjde gennem en antropologisk undersøgelse af familier, der lider afsavn i hverdagen. Rapporten undersøgte hvordan børn i alderen 10-16 år og forældre oplever og håndterer at have en knap økonomi, gennem interview med familierne samt inddragelse af historier og tegninger.

I undersøgelsen, giver børnene udtryk for, at de er afskåret fra en række aktiviteter i deres fritid. Det drejer sig om f.eks. om, at der ikke er råd til at kunne gå til sport hver uge, ikke at have en computer, mobiltelefon, eller at mangle en cykel eller andet udstyr til at lege med uden for. Det kan også handle om det at kunne gå i butikken, hvilket flere af børnene påpeger som et tydeligt selektionskriterium. De fleste børn er afskåret fra aktiviteter, fordi familien ikke har råd, men børn i byggerne giver desuden udtryk for, at muligheden for fritidsaktiviteter slet ikke er til stede, der hvor de bor.

Fritidsaktiviteterne har betydning for børnenes mulighed for at indgå i sociale fællesskaber og dermed for deres udvikling og livskvalitet. Børnene i undersøgelsen giver dog samtidig udtryk for, at de bruger en del tid på at være ude med vennerne, hvor de går ture, spiller bold, hvis de ikke er inde, hvor de ser fjernsyn og dvd (Nielsen og Wulff, 2007).

Størstedelen af de interviewede børn giver udtryk for at mistrives i skolen og flere er udsatte for mobning. Undersøgelsen viser, at familiernes knappe økonomi ofte har konsekvenser for barnet i form af udelukkelse fra sociale fællesskaber f.eks. i skolen. Nogle af børnene oplever decideret grov mobning, som har både fysisk og psykisk karakter. Oplevelsen af at mistrives i skolen kan i høj grad påvirke lysten til at lære og videreudanne sig og det fremgår af undersøgelsen, at en del af børnene ikke ved, hvad de vil med deres liv. Dette kan være naturligt for de yngre børn, men også ældre børn mangler tro på fremtiden. Det kommer også til udtryk at få har været uden for

BAGGRUNDSNOTAT

Skrevet for NANUBØRN af Christina Viskum Lytken Larsen

Marts 2021

deres lokalområde og mange drømmer heller ikke om at komme ud at rejser. Sandsynligvis, fordi de slet ikke kender til muligheden (Nielsen og Wulff, 2007).

Undersøgelsen viser ligeledes, at børn fra familier med en knap økonomi ofte finder sammen med børn, der er i samme situation som dem selv. Børnenes venner er således ofte fra deres kvarter og ikke fra skolen. Mange af disse venskaber er ligeledes flygtige og kun få har såkaldte barndomsvenner. Mange børn giver udtryk for, at de er glade, når familien hygger sig sammen og har det godt, men flere oplever samtidig, at der ikke altid er mad nok og at deres tøj kan opfattes som gammelt. Nogle af børnene lider desuden af deres forældres sociale problemer ud over det økonomiske afsavn (Nielsen og Wulff, 2007).

Den nyeste undersøgelse af omfanget af børn, der lever i fattigdom i Grønland, er fra 2013, og viser, at 11,7% af alle børn i Grønland i relativ fattigdom (i alt 1698 børn), defineret ved <60% (i alt 2876 børn). Samme år boede 40,5% af alle børn i husstande, der modtog offentlig hjælp, hvoraf 31,8% af børnene boede i husstande, der modtog 30.000 kr. eller mere om året i offentlig hjælp (MIO, 2013). Der er desværre ikke grund til at tro, at disse tal skulle have ændret sig siden.

Børn der går sultne i seng eller sultne i skole

Måling af andelen, der ofte eller altid går sultne i seng eller i skole, fordi der ikke er mad nok i hjemmet, blev introduceret for første gang i 2002 i skolebørns undersøgelsen HBSC Greenland. De nyeste tal herfor er fra 2018 og viser, at den største andel, der går sulten i seng eller i skole, bor i bygder eller i andre byer end Nuuk (HBSC Greenland, 2018).

På kommuneniveau ses, at andelen af elever, der svarede, at de går sultne i seng eller i skole ofte eller altid blandt de 11-12-årige er højest i Qeqertalik med 17 % og lavest i Kujalleq (12%) og Avannaata (12%). For de 13-14-årige var der en større forskel fra 10% i både Avannaata og Sermersooq til 19% i Qeqertalik. For de ældste elever var spredningen mellem kommunerne ligeledes markant fra 4% i Kujalleq til 14 % i Avannaata (HBSC Greenland, 2018).

Forskelle i børns adgang til velstand er ligeledes undersøgt blandt skolebørn i Grønland, og her finder man, at der er væsentlige forskelle på skoleelevers adgang til materielle gode, når man sammenligner mellem bygder, byer på Kysten og Nuuk. Nuuk er det sted hvor flest har adgang til materielle goder og velstanden ser ud til at være blevet endnu mere ujævnt fordelt i Grønland. I rapporten konkluderer man, at den stigende skævhed i samfundet vil få konsekvenser for børn og unges udviklingsmuligheder og sundhed (Nielsen m.fl., 2007).

MIO har desuden samlet viden om børn og unge fra rapporter udgivet i 2006-2016 i deres udgivelse fra 2017 (MIO, 2017).

BAGGRUNDSNOTAT

Skrevet for NANUBØRN af Christina Viskum Lytken Larsen
Marts 2021

Litteraturliste

Grønlands Politi. Årsstatistik 2020. Hentet den 7. marts 2021 fra: <https://politi.gl/statistik-og-udgivelser/aarsstatistik>

HBSC Greenland. Data fra Skolebørnsundersøgelsen 2018. Statens Institut for Folkesundhed, Syddansk Universitet, 2018. Kan hentes her:

https://www.sdu.dk/sif/-/media/images/sif/udgivelser/2019/hbsc_greenland_www_ver_2_2020.pdf

MIO – Børnerettighedsinstitutionen. Ingen børn skal vokse op i fattigdom – Fattigdom og social ulighed i børnehøjde i Grønland. Nuuk, 2013. Hentet den 18. februar 2021 fra:

<http://mio.gl/wp-content/uploads/2017/07/SJ20170717133651321-DOR1371937.pdf>

MIO - Børnerettighedsinstitutionen. Viden om børn og unge 2004-2016. Nuuk, 2017. Hentet den 18. februar 2021 fra:

http://mio.gl/wp-content/uploads/2017/11/2017_11_mio_overblik_web.pdf

Niclasen B, Løngard K, Kærgaard Laursen L, Schnohr C. SUNDHED PÅ TOPPEN. Resultater fra Health Behaviour in School-aged Children (HBSC) undersøgelsen i Grønland i 2006. Namminersornerullutik/ Oqartussat Grønlands hjemmestyre. INUSSUK - Arktisk forskningsjournal 1, 2007.

Nielsen SL og Wulff S. Børn med afsavn. Interviewundersøgelse med børn og forældre i familier med knap økonomi. Børns levestandard i Grønland del 1. MIPI, 2007. Kan hentes på www.mipi.gl.

Statens Institut for Folkesundhed. Befolkningsundersøgelsen i Grønland 2018. Levevilkår, livsstil og helbred. Oversigt over indikatorer for Folkesundheden. Hentet den 18. februar 2021 fra:

https://www.sdu.dk/da/sif/rapporter/2019/befolkningsundersogelsen_i_groenland